

ci. Na početku mise župnik je pozdravio predstavnike općinskih, županijskih i federalnih vlasti, pjevače katedralnoga zbora i ostale vjernike. Pozdravljajući pjevače zbora, istaknuo je da mu je veoma drago što mu se pružila mogućnost da može ugostiti pjevače katedralnoga zbora s njihovim voditeljima jer ga kao bivšega katedralnog župnika na to obvezuju lijepe uspomene i sjećanja iz katedralne župe, ali i zato što zbor »Marija« svojim lijepim pjevanjem svake nedjelje uljepšava liturgijsko slavlje u mostarskoj stolnoj crkvi.

Misni glazbeni program sastojao se uglavnom od zbornih uskrsnih pjesama. Na početku mise zbor je najprije otpjevao poznatu pučku uskrsnu pjesmu (četveroglasno) *Isus usta slavni*. Potom su se redale druge skladbe: *Misa u C na čast Kristu Svećeniku* (za mješoviti zbor i orgulje, dr. fra Ivan Glibotić), *Kao što košuta žudi* – pripjevni psalam (Slavko Topić), *Aleluja* (za četveroglasni mješoviti zbor, Nenad Dujić), *Zemlja uzdrhta* – darovna pjesma (B. Antonić), *Krist uskrsnu* – pričesna pjesma (R. Lowry), *Zdravo Tijelo* – pričesna pjesma (napjev iz Studenaca; zapisao i harmonizirao te za četveroglasni mješoviti zbor i orgulje priredio Niko Luburić) i *Kraljice neba* – otpusna pjesma (iz Hrvatskoga crkvenoga kantuala).

Iako se misa slavila na otvorenom ispred župne crkve i svetišta, župljani i njihovi gosti mogli su uživati u lijepu pjevanju katedralnoga zbora. Njihovo skladno višeglasje bilo je zaista ugodno slušati. Stoga su im na kraju mise župljani sa svojim župnikom izrazili veliku zahvalnost za dolazak i lijepo pjevanje, posebice dirigentu zbora don Niki Luburiću koji je rodom iz te župe.

Niko Luburić

ZBORNİK PASIJONSKI ALMANAH 2018.

Pred nama je drugi broj zbornika koji želimo kratko predstaviti. Radi se o knjizi koja izlazi u Škofjoj Loki u Sloveniji, a cilj joj je promicati Škofjelošku pasiju te je približiti drugim entuzijastima koji se žele baviti tematikom pasionske baštine; animatori toga projekta otvaraju im vrata i pozivaju ih da stručnim, pa i prigodnim člancima obogate njegov sadržaj. Tako već u prva dva broja autori iz raznih europskih zemalja opisuju kako se i s kojim oduševljenjem i žarom slave središnja kršćanska otajstva – Kristovu muka, smrt i uskrsnuće.

Na početku ovog broja zbornika mag. Miha Ješe, župan Škofje Loke, izražava želju da gradić kojemu je on na čelu i gdje je već u prvoj polovici 18. stoljeća (1721. g.) vidio svjetlo dana stari Škofjeločki pasion postane raskršće brojnih pasionskih putova kako bi se pasionska tradicija širila, a samim tim se i narodi međusobno bolje upoznavali te se kulturno i vjerski obogaćivali. Škofjeloška pasija najveća je »kazališna predstava« na otvorenom u Sloveniji. Iako je njezino značenje već ranije prešlo slovenske granice, ono je poprimilo nove dimenzije kad je u prosincu 2016. g. na sastanku međudržavne komisije za očuvanje nematerijalne kulturne baštine u Adis-Abebi Škofjeloška pasija stavljena na UNESCO-ov Reprezentativni popis ne-

materijalne kulturne baštine čovječanstva.

U svom predgovoru urednici mag. Jože Štukl i dr. Franc Križnar otkrivaju da se ove godine Škofja Loka i njihova *Pasija* nalaze na pragu još jednoga važnog događaja: uključanja u *Europsku mrežu za slavljenje velikoga tjedna i Uskrsa (Caminos de Pasión)* koja će uskoro zaživjeti kao skup putova kulture pod zaštitom *Savjeta Europe*, projekt koji je počeo 1987. g. organizacijom prvoga takvoga puta – hodočasničkoga puta u Santiago de Compostelu – i koji poziva na putovanja i otkrivanje bogate i raznolike europske baštine udruživanjem ljudi i krajeva u mreže zajedničke povijesti i baštine. Danas postoje već 33 takva duhovno-kulturna puta.

Cilj je zbornika upravo to: pridonijeti što većoj europeizaciji Škofjeloške pasije, a i šire. Tako je već u prošlogodišnjem prvom broju proveden međunarodni projekt skupa s hrvatskim predstavnicima o poznatom Vodičkom festivalu »žudija« (čuvara Kristova groba). Izvještajem Luke Lipića s »vodičkoga« festivala – ovaj put u Mariji Bistrici – u ovom broju taj se projekt još produbljuje i nadograđuje. U sam projekt uključio se i svojim »milenijskim« fotografijama ovjekovječio ga poznati fotograf Šime Strikoman, a u izvođenju su sudjelovali čuvari Kristova groba iz 33 župe iz raznih dijelova Hrvatske te jedne iz Bosne i Hercegovine, uz goste iz Slovenije (Škofja Loka).

Vjerojatno je običaj čuvanja Kristova groba u naše krajeve stigao iz Italije. S vremenom su razne župe u taj običaj utkale svoje lokalne specifičnosti, tako da se danas međusobno razlikuju. Svi ma je ostalo zajedničko da, kad na Veliku subotu zvona zazvone obznanjujući uskrsnuće, stražari koji su do tada čuvali grob od straha popadaju na zemlju i pobjegnu. S vremenom se običaj »padanja« preselio s mise vazmenoga bdjenja na Uskrsni ponedjeljak. Tijekom 18 godina »susreti« žudija Dalmacije prelaze u

»smotru«, a zatim u »festival« te su poprimili i međunarodni karakter.

Ovaj broj zbornika obogaćuju i prikazi iz Španjolske, Malte i Njemačke (od nizozemskoga autora) uz više doprinosa domaćih autora.

Sadržaj zbornika počinje izvještajem s prvoga europskoga foruma održanog 11. i 12. rujna 2018. u Luceni (Andaluzija, Španjolska), a tema mu je bila slavljenje Velikoga tjedna i Uskrsa. Taj dvodnevni skup stručnjaka završio je osnivačkim susretom šire Europske mreže za slavljenje Velikoga tjedna i Uskrsa – *Caminos de Pasión* – koja će zaživjeti pod pokroviteljstvom *Savjeta Europe*. Iz Španjolske su pristigla dva članka, a treći s otoka Malte.

Prvi, čiji su autori Neus Crous-Costa i Silvia Aulet, govori o potrebi za poslovnim upravljanjem na području turizma i kulturno-religioznih putovanja, a drugi, autora Jordija Ros Masa, o pasionskoj igri iz Esparraguere (Katalonija), čiji početci sežu daleko u srednji vijek, kada su se određeni biblijski tekstovi počeli »dramatizirati«. Prave »kazališne predstave« u zatvorenom prostoru pojavile su se u 19. stoljeću. Živa je glazba jedna od najupečatljivijih značajki Pasije iz Esparraguere.

Treći članak te mini serije dolazi nam iz male otočke zemlje usred Mediterana, Malte. Taj je otok nastanjen oko 5000. g. prije Krista i obiluje hramovima, od kojih su neki nastali prije više od 5000 godina. Vjeruje se da se sv. Pavao na svom putovanju u Rim zaustavio na Malti. U svakom slučaju, Maltežani ga zovu »naš otac sveti Pavao«. George Agius govori o tradicionalnim bogatim slavljenjima u Birgu – Città Vittoriosa – Malta, koja se odvijaju tijekom cijele liturgijske godine počevši od adventa i Božića, među kojima je sigurno najvažnije slavljenje Velikoga tjedna i Uskrsa.

Temeljno djelo zbornika bez sumnje je prikaz pasionske baštine u Njemačkoj. Nizozemski autor Lex Houba, rođen 1947.

godine, imao je samo tri godine kada je prvi put s majkom nazočio pasionskoj igri u Tegelenu u svojoj zemlji. Za tri godine slavit će 70. godišnjicu sudjelovanja u toj pasionskoj igri. U više je navrata igrao ulogu jednoga od apostola, a ponekad ulogu rimskoga vojnika. Posjetio je i pasionske predstave u drugim zemljama, nakon čega su ga 1996. g. zamolili u St. Margarethen u Gradišću u Austriji da preuzme službu blagajnika udruženja *Europassiona*. Od tada je skupljao podatke o pasionskim igrama širom svijeta. Njegov popis sadrži oko 3500 pasija. U zborniku prikazuje iscrpne podatke o 188 pasionskih igara u Njemačkoj. Taj popis, poput svojevrsnoga živoga organizma, još raste. U duhu međunarodne suradnje i slovenska delegacija sudjeluje svake godine na kongresu *Europasiona* kako bi očuvali i ojačali dobre odnose s cijelom europskom pasionskom obitelji.

Zbornik sadrži također dva izvješća iz Mađarske s dva godišnja kongresa *Europassiona*. Prvi je održan u lipnju 2017. g. u Kecskemetu, a prošlogodišnji, 34. kongres od 31. svibnja do 3. lipnja u Budaörsu kraj Budimpešte. Oba izvješća napisao je autor Jože Štukl. U Kecskemetu se glavni, službeni dio odvijao u subotu, i to u kazalištu Józsefa Katona, gdje je na početku generalni tajnik udruge Josef Lang održao uvodni govor, a nakon toga su prisutne pozdravili mađarski organizatori i gradonačelnica. Slijedili su izvještaji blagajnika i tajnika udruženja, a zatim brojna predstavljanja. Slovenski su predstavnici iskoristili priliku da prikažu Škofjelošku pasiju i pozovu nazočne na suradnju objavljivanjem članaka u glasilu *Pasijonski almanah (Passionis Annuarium)*, čija je ambicija postati službeno glasilo *Europassiona*. Nakon svečane mise cijela je skupina krenula u Arboretum, gdje je priređena veličanstvena pasionska igra na otvorenom.

U Budaörsu je, kao i u Kecskemetu godinu dana ranije, službeni dio kongresa održan u subotu i na njemu su razne

skupine predstavile svoje djelovanje. Mr. Jože Štukl tom je prilikom predstavio Škofju Loku, Škofjeločku pasiju i njezino uvrštenje na UNESO-ov Reprezentativni popis nematerijalne svjetske baštine.

Nakon svečane mise održane poslije kongresa mađarski organizatori predali su europasioni kipić predstavnicima francuskoga grada Tullinsa u kojem će se 2019. godine održati sljedeći Kongres *Europassiona*.

Poznati muzikolog dr. Franc Križnar u svom članku govori o glazbenoj situaciji u Sloveniji u 16. i 17. st. Već su u to vrijeme postojale i crkvena i svjetovna vokalna i instrumentalna glazba. Među njezinim su promotorima bili biskup Tomaž Hren i ljubljanski isusovci. Ipak, početkom 17. st. ne spominje se ni jedan afirmirani skladatelj s prebivalištem u Sloveniji, a ima ih u emigraciji: Gabriel Plavec Carniolus u Njemačkoj, Daniel Lagkher u Austriji i Isaac Posch u Koruškoj. Njihova se glazba nije bitno razlikovala od onoga što je u to vrijeme bilo aktualno na Zapadu.

Reformacija je u Sloveniji na području glazbe bitno pridonijela njezinu razvoju i afirmaciji. Za Luthera je glazba bila *jedan od najljepših i najčarobnijih darova Božjih*.

Iz slovenske Ribnice stiže nam izvještaj Helene Ilc o njihovoj pasiji. Radi se o kazališno-glazbenom prikazu muke Gospodnje koju u Ribnici »igraju« neprekidno od 2007. godine. To je jedan od najvećih religiozno-kulturnih projekata zapadne Dolenjske, u koji je uključeno 200-tinjak dragovoljaca iz 16 župa. U početku se ta pasija igrala u ljetnom otvorenom kazalištu ribničkoga dvorca, ali se prije nekoliko godina zbog vremenskih prilika preselila u športsku dvoranu. Mogu se istaknuti barem dvije karakteristike tipične za tu pasiju: prati je živa rock-glazba, a među biblijske tekstove utkani su događaji iz života suvremenoga čovjeka. Želja je upozoriti posjetitelje da Isus nije samo povijesna osoba, nego

da je još uvijek živ i da je među nama. Dr. Franc Križnar posvetio je svoj prilog obradi izbora pjesama Ribničke pasije, a Katja Štucin predstavila je tematski Romualdov put koji je zaživio u Škofjoj Loki potkraj 2017. g.

Na kraju zbornika Jože Smukavec još jednom ističe *radosnu vijest pasije*: Kazališni prikaz Isusove muke jedan je od ljudskih oblika ispovijedanja i produblivanja vjere. Iako se ne radi o pobožnosti

u užem smislu riječi, ipak je glavni cilj pasionskih igara promišljanjem Isusove muke buditi u srcima prisutnih – kako u samih aktera tako i gledatelja – svijest o velikoj Božjoj ljubavi prema nama. Kao da svakomu od nas iz tih tekstova i radnja Bog kliče:

MOJ SI, LJUBLJEN SI!

Stanislav Žakelj, prof.

doc. mr. art. Ruža s. Domagoja Ljubičić

ZLATNA HARFA

MEĐUGORJE: PROSLAVA 35. OBLJETNICE ZLATNE HARFE

U subotu 11. svibnja 2019. uz župnu crkvu sv. Jakova u Međugorju, na prostoru uređenom za velika okupljanja vjernika na bogoslužju, okupilo se na misno slavlje sedamdesetak dječjih župnih zborova iz Hrvatske i Bosne i Hercegovine.

Povod njihova okupljanja bila je proslava 35. obljetnice osnivanja Festivala dječjih župnih zborova *Zlatna harfa*, koji je pod tim imenom prvi put održan u susjednoj hercegovačkoj župi Kočerin 1984. godine. Nošena prvim uspjesima, ubrzo se *Zlatna harfa* proširila diljem Hrvatske i Bosne i Hercegovine, sve do Subotice u Srbiji.

Važno je istaknuti da je *Zlatna harfa* već na početku svoga postojanja postavila sebi za cilj njegovanje liturgijske glazbe među najmlađima u našim župnim zajednicama. Od tada pa do danas u njoj su se nizale i izmjenjivale generacije pjevača i pjevačica, instrumentalista i zborovođa, tekstopisaca i skladatelja, župnika, kapelana i časnih sestara, pročelnika i svih onih koji su vodili brigu i podržavali rad svojih zborova u *Zlatnoj harfi*. I sada nakon 35 godina dječji župni zborovi ponovno su se kao nekada našli na istom mjestu s nakanom da zahva-

le Gospodinu za sve milosne darove kojima je kroz minule godine podario *Zlatnu harfu*. Tako su na proslavu u Međugorje već u jutarnjim satima toga dana pristigli dječji zborovi iz župa Zadarske, Splitske i Sarajevske nadbiskupije te zborovi iz Šibenske, Banjolučke, Mostarske i Dubrovačke biskupije. Zborovi Đakovačko-osječke i Zagrebačke nadbiskupije zbog velike udaljenosti nisu nazočili proslavi, ali su *Zlatnu harfu* održali istoga dana u svojim svetištima Ilači odnosno Mariji Bistrici.

Pred početak službenoga dijela proslave obavljeno je zajedničko fotografiranje – *milenijska fotografija*, tonska proba i predstavljanje svih zborova.

U službenom dijelu koji je uslijedio izveden je prigodni recital u kojem je autorica s. Zdenka Petrović vješto ocrtala nastanak i djelovanje *Zlatne harfe*. Odmah nakon recitala, po lijepom i bogomdanom vremenu nastavljeno je svečano misno slavlje koje je uz koncelebraciju još dvadesetorice župnika i kapelana, koji su dopratili svoje zborove, na hrvatskom jeziku predvodio mons. Hemryk Hoser, Papin poslanik za Međugorje. Propovijed je, načinom izlaganja prilagođenu dječjem duhu i njihovu uzrastu, izrekao župnik fra Marinko Šakota. Glazbene dijelove za vrijeme recitala i mise pjevali su svi nazočni zborovi uz

